

Vlam in drijfhout

In het boek *Na de aardbeving* van de Japanse auteur Murakami staat een verhaal over een man die op het strand drijfhout verzamelt om een vuur te bouwen. Dat doet die man vaak. Van ieder stuk hout weet hij waar het in de stapel moet komen en wanneer het zal gaan branden. Die kampvuren zijn als pogingen om in leven te blijven. Het vuur brandend te houden. Heel gericht, met aandacht, want hij weet dat het koud wordt als het vuur uitgaat. Letterlijk en figuurlijk in die koude februarinacht op het strand. *“Miyake dacht even na ‘Je moet het zo zien, kind: vuur is vrij. Het kan elke vorm aannemen die het wil. Maar de vorm die het aanneemt, hangt af van de persoon die ernaar kijkt. Die ziet wat zijn hart hem ingeeft. ... Maar dat wil niet zeggen dat dat bij elk vuur gebeurt. Om zoiets te laten gebeuren, moet het vuur ook vrij zijn. Bij een gaskachel of een aansteker gebeurt het niet, en zelfs bij een gewoon kampvuur niet. Om vuur die vrijheid te geven, moeten wij hier een plaats voorbereiden waar het vrij kan worden.”* (p50).

Enkele weken geleden was ik voorganger in een kleine geloofsgemeenschap. Ongeveer dertig mensen bijeen in de hal van een basisschool. Een keer per maand houden ze daar een oecumenische viering. Al meer dan dertig jaar. Met slechts enkele kleine handelingen als het ophangen van een doek, het aansteken van de paaskaars, een wit kleed over een tafel, werd van die schoolruimte een ruimte voor God gemaakt. *Een plaats voorbereiden waar het vrij kan zijn.* De stilte was er stil. Brood en wijn was er toegewijd. Het verlangen naar geconcentreerde aandacht bij een woord en gebaar dat het leven inspireert, was duidelijk voelbaar. Allemaal mensen die hun leven en deze wereld in het licht van God zoeken te leven. Er brandde iets.

Op die vijftigste dag na Pesach zijn de leerlingen van Jezus ook weer bijeen. Zoals gebruikelijk was en is in de joodse traditie. Want dan wordt Sjavoet, gevierd, feest van oogst en van de Tora. Zoals ze gewoon waren als joden, en misschien ook wel omdat ze toch niet wisten hoe verder na de dood van hun rabbi Jezus, en die wonderlijk onbevattelijke ervaring van zijn verrijzenis en hemelvaart. Ze zijn afwachtend, ze hebben hun koers niet, nog niet. Zoals ook wij dat wel meemaken, wanneer we in grote verwachtingen teleurgesteld raken, toch geen genezing, toch tweede geworden bij die sollicitatie, toch niet zwanger, toch geen nieuwe politiek. Maar ze zijn wél bijeen. Als een bouwwerk van drijfhout. Kan hier vuur oplaaien?

Nog een andere situatie: in een documentaire over de band U2 onlangs werd verhaald over de moeizame totstandkoming van een album jaren terug. In Berlijn hingen de musici al dagen in een studio, zonder dat de inspiratie wilde komen. Terugblikkend nu zegt Bono, de zanger, dat ze allemaal teveel hun eigen ding wilden doen. Ieder was alleen bezig zijn eigen ster te laten stralen, een verbindend geheel was er niet meer. Het duurde en duurde, tot iemand een stukje muziek maakte dat de anderen bereikte. Een voor een voegden ze zich in, borduurden er op voort, en, méér dan dat ze nog een keer een grote hit maakten, vonden ze elkaar als band weer terug, als groep met een gezamenlijke drive. Dat nummer dat de muren in de groep slechtte, heette overigens ONE. Dat behoeft geen toelichting over de symboliek, lijkt me.

Wat me treft in al die situaties die ik aanhaalde tot nu toe, is dat niemand weet wanneer het vuur gaat branden. Er is alleen verlangen om uit de impasse te komen. Geen lijstje met voorwaarden om af te vinken als ze vervuld zijn. Hooguit is ontvankelijkheid nodig, maar die is er juist vaak niet als de inspiratie vervlogen is, de flow er uit is, de levensadem opgedroogd lijkt. Het enige wat ik uit eigen ervaring weet is dat in je eentje binnen blijven zitten en passief wachten meestal niet helpt. Het verhaal van Pinksteren vertelt hoe samen komen dan werkt. Verhalen worden opgehaald, herinneringen, ‘weet je nog toen en toen’. Dromen keren terug van die tijd dat vernieuwing van de aarde dichtbij leek, toen solidariteit en gerechtigheid daagde, de Tora herleefde, door Jezus’ woorden. Toen de Romeinse macht vreesde voor zoveel bevrijdend elan omdat mensen hun lot in eigen handen namen en zich gedragen wisten door elkaar. Zoals wij hier elke week verhalen ophalen, het uitzingen en vaak genoeg meemaken dat er dan een kentering plaatsvindt in ons, en levenslust terugkeert, moed zich verzamelt door ons allen, om verder te gaan, of juist weer overnieuw te

beginnen. Het weggestopte verlangen dat irreëel leek, keert al pratend weer terug. Het vuur vat langzaam vlam en steekt de volgende takken aan. Er worden weer plannen gemaakt. Ze zullen weer de straat op gaan, mensen aansporen de beknellingen te verbreken. Zich vrij te maken van egoïsme, van grenzen en angsten, om overvloed en schaarste met elkaar te delen, materieel en geestelijk. Elke week, nee zelfs elke dag staat er, kwamen ze bij elkaar om zo te leven. De commune viert communie, en steekt zo steeds meer mensen aan.

Dat is wat Lucas, de schrijver van dit verhaal probeert vast te leggen. Iets overkwam de leerlingen. De bezieling keerde terug. Een geest van hoop en vrede kwam over hen. Lucas noemt het 'heilige geest'. Zonder lidwoord, niet meteen de derde persoon van de drieëenheid, maar geestkracht die zo sterk blijkt, dat je haar niet anders dan heilig kan noemen. Zo kostbaar, zo boven ons mensen uitstijgend, zo van god gegeven. Het is de kracht die uit talloze dromen en aanklachten om een betere wereld spreekt, uit verhalen van mensen die het zomaar waar maakten, grote namen als moeder Theresa, of Nelson Mandela, of Harvey Milk, maar net zozeer jij nu je jezelf niet meer de maat neemt of jij die je achterdocht laat varen. Of jij die verliefdheid toelaat, of eindelijk eens op stap gaat. Mensen die zich niet klein laten maken, maar zich openen en naar buiten keren en laten zien zoals ze zijn in al hun verlangens en heimwee. Om zichzelf en om anderen. Die nieuwe inzichten kunnen langzaam rijpen, maar net zozeer kunnen ze je treffen als een donderslag bij heldere hemel. Achteraf zul je altijd vertellen 'toen de dag gekomen was'. Toen, toen de tijd rijp was, de maat vol, toen het echt niet anders kon, gebeurde het dat de toekomst openbrak. Misschien een klein, maar voor jou levensreddend inzicht, misschien een groot visioen, dat je zoals de leerlingen, zoals wij proberen, alleen maar samen kan dragen. En dat het daarna niet in een keer allemaal goed is, weten we ook. Vervolgelingen braken aan voor die eerste christenen, honger is er nog steeds in de wereld, en wijzelf kennen ook nog steeds verlies en onrecht. Daarom komen we toch steeds weer samen, om 'en toch' te zingen, om ons te oefenen in breken en delen, en te vieren dat ieder moment het moment kan zijn.

Ik vermoed dat velen van u de film *As it is in heaven* inmiddels gezien hebben. Hij figureerde hier onlangs nog in een andere overweging en vrijdag hebben we hem daarom in de pastorie vertoond. In deze film vallen Pasen en Pinksteren op één dag. Een overwerkte beroemde koordirigent met hartproblemen trekt zich terug in zijn dorp, waar hij zich toch maar weer aan een koortje waagt. Zijn begeleiding is niet alleen muzikaal maar werkt ook therapeutisch: uit volle borst zingend durven de koorleden uit verstikkende patronen te stappen. Een bevrijdend verhaal. Maar op het laatst wanneer het koor echt moet optreden, komt de dirigent niet opdagen. Zijn verleden houdt hem op, zijn hart brengt hem tot stilstand. Maar dan blijkt het koor zich zijn kracht en levenslust eigen gemaakt te hebben. Een voor een durven ze hun stem te laten klinken, ieder op eigen toonhoogte, met eigen kracht en kleur. Iedere stem raakt een ander aan, en terwijl hun dirigent stervende is in het trapportaal, trilt een bevrijdende golf van geluid naar buiten en vuurt iedereen aan mee te zingen, zich te uiten, ieder in zijn eigen stemgeluid, alle klanken en talen klinken, en ze zijn verstaanbaar voor elkaar.

Van Abraham Heschel, joods filosoof, opvolger van Buber, is de regel "er zijn er genoeg die een schitterend vuurwerk kunnen afsteken. Maar wie is in staat een vonk te slaan in de duisternis van de ziel?" Wie? 'Wie' is vandaag geen vraag meer. Wij samen, mensen bij elkaar. Pinksteren is niet voor niets het feest van het begin van de gemeente geworden. Van kerk. Geen kerkplek zonder gedeelde bezieling. Geen viering zonder gezamenlijke oriëntatie. Geen ontmoeting, geen samenleving zonder de bereidheid aangestoken te worden door wie anders dan jij is. Misschien wel groter dan ons hart. Maar in ieder geval een jij, een ander. En in die ontmoeting kan gebeuren waarvan Jezus zegt 'waar twee of drie in mijn naam bijeen zijn, ben ik in uw midden'. Als impuls tot ontmoeting, als aanzet tot beweging, als de vlam in het drijfhout. Geest die samenbrengt en vernieuwt.

Mirjam Wolthuis

Gelezen: Hand. 2, 1-13 en 41-47

Aansluitend samen een koor van stemmen gevormd